

SŁOWNIK WYBRANYCH POJĘĆ

A. Pojęcia podmiotowe

1. **Podmiot gospodarki narodowej** – podmiot stosunków cywilno-prawnych prawa polskiego wyposażony w autonomię decyzji prawnych, ekonomicznych i finansowych realizujący działalność określoną w statucie opisującym cel i zasady działania podmiotu; także osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą w oparciu o przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1807). Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określania podmiotu jako jednostki prawnej. W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem **jednostki prawnej**.

2. **Osoba prawna** – jednostka organizacyjna, której przepisy szczególne przyznają osobowość prawną. Typowymi osobami prawnymi są:

- spółki kapitałowe (akcyjne, z o.o.),
- spółdzielnie,
- przedsiębiorstwa państwowe,
- agencje rządowe (państwowe osoby prawne),
- partie polityczne,
- związki zawodowe,
- związki pracodawców,
- stowarzyszenia,
- inne.

Szczególnymi osobami prawnymi są: Skarb Państwa, gminy, powiaty, województwa samorządowe, kościoły i związki wyznaniowe.

Osoba prawna jest **jedną z trzech typów jednostki prawnej**.

3. **Jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej** – jednostka organizacyjna niewyposażona przez prawo w osobowość prawną, której przysługuje w ograniczonym zakresie zdolność prawna. Jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej poprzez swoje organy może działać jako przedstawiciel osób fizycznych lub prawnych, których mieniem – z reguły wyodrębnionym w postaci odrębnego majątku – zarządza. Jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej traktowana jest w obrocie gospodarczym jako podmiot praw i obowiązków. Typowymi jednostkami organizacyjnymi niemającymi osobowości prawnej są:

- spółki osobowe (partnerskie, komandytowe, jawne, komandytowo-akcyjne),
- stowarzyszenia zwykłe.

Szczególnymi jednostkami niemającymi osobowości prawnej są jednostki budżetowe (urzędy władzy rządowej i samorządowej, kontroli, wymiaru sprawiedliwości) oraz powoływane dla wykonywania zadań Państwa lub samorządu terytorialnego inne jednostki organizacyjne, takie jak: szkoły, inspekcje, sądy itd.

Jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej jest **jedną z trzech typów jednostki prawnej**.

4. **Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą** – każdy, kto ukończył 18 lat i tym samym ma pełną zdolność do czynności prawnych, podejmujący działalność gospodarczą; osoba fizyczna jest uznana przez prawo za osobę prawną działającą we własnym imieniu. Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą jest **jednym z trzech typów jednostki prawnej**.

5. **Wspólnoty samorządowe** – województwa samorządowe, powiaty, gminy, stowarzyszenia gmin, związki gmin są osobami prawnymi – podmiotami stosunków cywilno-prawnych.

6. **Przedsiębiorstwo państwowe** – przedsiębiorstwo utworzone przez organ założycielski, którym jest odpowiednio minister lub wojewoda. Jest wpisane do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym. Wpis przedsiębiorstwa do tego rejestru następuje po zatwierdzeniu przez sąd statutu przedsiębiorstwa i jest równoznaczny z nadaniem mu osobowości prawnej. Podstawą prawną działania przedsiębiorstwa państwowego jest

ustawa z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych lub odrębna ustawa nadająca mu osobowość prawną.

7. **Skarb Państwa** – podmiot stosunków cywilno-prawnych, osoba prawna obecnie niezinstytucjonalizowana.

8. **Państwowa jednostka organizacyjna** – jednostka prawna nieposiadająca osobowości prawnej powołana przez władzę rządową odrębnymi ustawami dla realizacji zadań Państwa, całkowicie utrzymywana z budżetu Państwa z części będącej w dyspozycji określonych ministrów lub wojewodów; także osoba prawna powołana przez władzę rządową dla realizacji zadań Państwa, niedotowana lub dotowana częściowo z określonej części budżetu Państwa.

9. **Gminna, powiatowa, wojewódzka jednostka organizacyjna** – jednostka prawna nieposiadająca osobowości prawnej, powoływana decyzjami administracyjnymi samorządu terytorialnego w oparciu o przepisy ustawy o finansach publicznych i innych ustaw.

10. **Spółka** – określony w umowie związek dwóch lub więcej osób utworzony dla osiągnięcia wspólnego celu, głównie gospodarczego.

11. **Spółka handlowa** – spółka działająca w oparciu o przepisy Kodeksu spółek handlowych. Spółki handlowe dzielą się na osobowe (jawne, komandytowe, partnerskie, komandytowo-akcyjne) i kapitałowe (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością). Dla spółek osobowych istotny jest skład osobowy określony w umowie, dla spółek kapitałowych – określony w umowie kapitał złożony z udziałów.

Spółka akcyjna – spółka, której podstawę finansową stanowi wniesiony przez wspólników kapitał, podzielony na udziały zwane akcjami; podstawowa forma prawna przedsiębiorstwa kapitałowego, polegająca na tym, że kapitał zakładowy składa się z wkładów założycieli, którzy otrzymują akcje w postaci dokumentów wystawianych na okaziciela,

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – podobnie jak akcyjna – jest spółką kapitałową pozwalającą na prowadzenie przedsiębiorstwa bez ryzyka narażenia całego majątku wspólników, ponieważ odpowiadają oni wobec wierzycieli tylko do wysokości imiennych udziałów,

Spółka partnerska – spółka osobowa utworzona przez wspólników (partnerów) w celu wykonywania wolnego zawodu w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą. Spółka może być zawiązana do prowadzenia więcej niż jednego zawodu. Spółki partnerskie są zawiązywane dla wykonywania następujących wolnych zawodów: adwokata, aptekarza, architekta, biegłego rewidenta, brokera ubezpieczeniowego, doradcy podatkowego, księgowego, lekarza, lekarza stomatologa, lekarza weterynarii, notariusza, pielęgniarki, położnej, radcy prawnego, rzeczoznawcy majątkowego i tłumacza przysięgłego,

Spółka jawna – spółka osobowa prowadząca pod własną firmą przedsiębiorstwo zarobkowe, niebędąca inną spółką handlową. Wspólnicy odpowiadają za spółkę solidarnie i nieograniczenie,

Spółka komandytowa – spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli, za zobowiązania spółki, co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona. Wspólnikami spółki komandytowej mogą być osoby fizyczne i prawne.

12. **Spółka (akcyjna, z o.o.) z udziałem kapitału odpowiednio: Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, samorządu terytorialnego, krajowych osób fizycznych lub prywatnych osób prawnych, zagranicznych osób prawnych lub fizycznych** – spółka handlowa, w której przynajmniej jedna akcja (udział) należy odpowiednio do: Skarbu Państwa, państwowej osoby prawnej, samorządu terytorialnego, osoby fizycznej lub prywatnej osoby prawnej, osoby fizycznej zagranicznej lub zagranicznej osoby prawnej. Prezentowanie „spółek z udziałem kapitału ...” jest zasadne z punktu widzenia potrzeb informacyjnych użytkowników.

13. **Spółka (akcyjna, z o.o.) z udziałem jednorodnego kapitału odpowiednio: Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych, samorządu terytorialnego, krajowych osób fizycznych lub prywatnych osób prawnych, zagranicznych osób prawnych lub fizycznych** – jest to spółka odpowiednio: Skarbu Państwa, samorządu terytorialnego, osób fizycznych lub prywatnych osób prawnych, fizycznych osób zagranicznych lub prawnych. Przyjęcie kryterium „jednorodności” wnoszonego do spółki kapitału umożliwia stosowanie takich pojęć jak „jednoosobowa spółka Skarbu Państwa” lub „jednoosobowa spółka Gminy”. W przypadku gdy udziałowcami spółki są wyłącznie państwowe osoby prawne lub wyłącznie osoby fizyczne mamy do czynienia z zasadą jednorodności kapitału (100% kapitału jest skupione w danym rodzaju własności), ale nie możemy mówić o jednoosobowości spółki.

14. **Spółka cywilna** – najstarsza forma prawna spółki, do której wkład może być wniesiony w postaci własności rzeczy lub innego prawa lub świadczenia usług. W Polsce działalność spółek cywilnych normuje Kodeks cywilny.

15. **Spółka inna** – organizacja grupująca osoby fizyczne lub prawne utworzona dla wykonywania określonej działalności; spółki inne działają w oparciu o przepisy odrębnych ustaw lub innych aktów prawnych, które nadają im osobowość prawną. Zalicza się tu między innymi spółki wodne, spółki gruntowe, spółki powstałe w oparciu o umowy międzynarodowe itp. Do tej formy prawnej są zaliczane m.in. towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych.

16. **Stowarzyszenie** – osoba prawna będąca dobrowolnym samorządnym trwałym zrzeszeniem obywateli mającym cele niezarobkowe, umożliwiającym członkom prawo do czynnego uczestniczenia w życiu publicznym oraz realizację indywidualnych zainteresowań. Stowarzyszenie określa samorządnie swoje cele, programy działania i struktury organizacyjne, a także uchwała akty wewnętrzne dotyczące jego działania; opiera swoją działalność na pracy społecznej członków, a do prowadzenia swych spraw może zatrudniać pracowników.

17. **Fundacja** – osoba prawna ustanowiona przez fundatora (osoby fizyczne – niezależnie od obywatelstwa lub prawne – niezależnie od siedziby) dla realizacji, zgodnych z podstawowym interesem RP, celów społecznych lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, ochrona środowiska i zabytków. Siedziba fundacji powinna znajdować się na terytorium RP.

18. **Samorząd gospodarczy i zawodowy** – pojęcie używane dla określenia osób prawnych – izb gospodarczych będących organizacjami reprezentującymi, w szczególności wobec organów administracji publicznej, interesy podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Izby gospodarcze kształtują i upowszechniają zasady etyki w działalności gospodarczej, opracowują i doskonalą normy rzetelnego postępowania w obrocie gospodarczym.

19. **Spółdzielnia** – osoba prawna będąca dobrowolnym zrzeszeniem osób fizycznych, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą na podstawie ustawy „Prawo spółdzielcze” oraz zarejestrowanego statutu.

20. **Wspólnota mieszkaniowa** – ogół właścicieli lokali wyodrębnionych w drodze umowy albo orzeczenia sądowego w danej nieruchomości, sprawujący zarząd nieruchomością wspólną; ulomna osoba prawna mogąca nabywać prawa i zaciągać zobowiązania, posiadająca zdolność procesową.

W systemie REGON wspólnota mieszkaniowa jest kwalifikowana jako jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej.

B. Pojęcia przedmiotowe

1. **Osobowość prawna** – zdolność osoby do czynności prawnych, czyli wstępowania w stosunki cywilno-prawne z innymi podmiotami. Zdolność ta jest ograniczona przez ustawę lub statut wyznaczające zakres działania osoby prawnej. Do typowych cech osoby prawnej zalicza się:

- strukturę organizacyjną wyposażoną w organy działające za osobę prawną,
- posiadanie odrębnego majątku,
- zdolność bycia podmiotem praw i obowiązków (w tym prawa do podejmowania działań we własnym imieniu i na własny rachunek),
- zdolność procesową,
- odpowiedzialność własnym majątkiem za zobowiązania.

2. **Forma prawna** – cecha wyodrębniająca grupę podmiotów w określonej formie prawnej. Kryterium wyodrębnienia jest zespół przepisów prawnych regulujących w sposób jednolity status prawny grupy podmiotów; dodatkowym atrybutem formy prawnej jest posiadanie przez podmiot osobowości prawnej lub jej brak. Osobowość prawną podmiot uzyskuje z mocy ustawy, która go tworzy lub nadaje ją sąd rejestrowy zatwierdzający statut podmiotu.

3. **Polska Klasyfikacja Działalności (PKD)** – klasyfikacja pięciopoziomowa z jednym, dodatkowym poziomem pośrednim dla niektórych sekcji rodzajów działalności podmiotów gospodarki narodowej, wprowadzona do stosowania w statystyce i ewidencji – stanowi załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 2004 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD (Dz. U. Nr 33, poz. 289).

Poziom pierwszy (sekcja) – dzieli ogólną zbiorowość na 17 grupowań rodzajów działalności, na które składają się czynności związane ze sobą z punktu widzenia tradycyjnie ukształtowanego, ogólnego podziału pracy. Grupowania te są oznaczone kodem *jednoliterowym*.

Poziom pośredni (podsekcja) występuje tylko w sekcjach obejmujących działalność przemysłową, tj. w sekcji C „Górnictwo” (2 podsekcje) oraz w sekcji D „Przetwórstwo przemysłowe” (14 podsekcji). Poziom ten jest oznaczony kodem *dwuliterowym*.

Poziom drugi (dział) dzieli ogólną zbiorowość na 60 grupowań rodzajów działalności, na które składają się czynności według cech mających zasadnicze znaczenie zarówno przy określaniu stopnia podobieństwa, jak i przy rozpatrywaniu powiązań występujących w gospodarce narodowej (np. w tablicach przepływów międzygałęziowych). Poziom ten jest oznaczony *dwucyfrowym* kodem numerycznym.

Poziom trzeci (grupa) obejmuje 224 grupowania rodzajów działalności dających się wyodrębnić z punktu widzenia procesu produkcyjnego, przeznaczenia produkcji bądź też charakteru usługi lub charakteru odbiorcy tych usług. Poziom ten jest oznaczony *trzydcyfrowym* kodem numerycznym.

Poziom czwarty (klasa) obejmuje 520 grupowań rodzajów działalności dających się wyodrębnić przede wszystkim z punktu widzenia specjalizacji procesu produkcyjnego, czy też działalności usługowej. Poziom ten jest oznaczony *czterocyfrowym* kodem numerycznym.

Poziom piąty (podklasa) obejmuje 683 grupowania, a został wprowadzony konsekwentnie we wszystkich klasach w celu wyodrębnienia rodzajów działalności charakterystycznych dla polskiej gospodarki i będących przedmiotem obserwacji statystycznej. Poziom ten jest oznaczony *pięcioznakowym* kodem alfanumerycznym, w którym cztery pierwsze znaki – cyfry oznaczają klasę, natomiast piąty znak – litera wyróżnia podklasy w ramach danej klasy. Podklasa odpowiadająca swym zakresem klasie (jedna podklasa w ramach danej klasy) oznaczona jest literą Z.